

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดเลย

ผู้วิจัย นางนันทิยา ศรีทัดจันทา รหัสนักศึกษา 2569001965

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรรุ่นใหม่ (2) ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ (3) ศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ (4) กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (5) ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (6) แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และ (7) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ประชากรที่ศึกษาคือเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ปี 2558 จังหวัดเลย และเป็นเกษตรกรที่ยังคงประกอบอาชีพการเกษตร ทั้งหมด 30 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สถิติ คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 33.94 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า สมรสแล้ว ประสบการณ์การทำงานเกษตรเฉลี่ย 10.30 ปี (2) เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นอาสาสมัครหรือผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มลูกค้าช.ก.ส. และกลุ่มเกษตรกร ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรส่วนใหญ่จากเจ้าหน้าที่รัฐ โทรทัศน์ วิทยุ ส่วนใหญ่ถือครองที่ดินของตนเองเฉลี่ย 37.53 ไร่ ปลูกพืชมากกว่า 3 ชนิด ได้แก่ ข้าว ปลูกพืชแบบผสมผสาน และยางพารา แรงงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 3.76 คนจ้างแรงงานในท้องถิ่นเฉลี่ย 4.17 คน รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 309,973.333 บาท รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 89,200.00 บาท ค่าใช้จ่ายอุปโภคเฉลี่ย 91,600.00 บาท ค่าใช้จ่ายภาคการเกษตรเฉลี่ย 84,933.33 บาท แหล่งเงินเชื่อจากกองทุนหมู่บ้าน หนี้สินเฉลี่ย 254,625.38 บาท (3) ศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ตามตัวชี้วัดที่กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนด ระดับความสามารถมากที่สุดในเรื่องกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง (4) กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ระยะที่ 1 มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก เรื่องการปลูกพืชผสมผสานในแนวทวนเกษตร ระยะที่ 2 มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้คุณภาพมาตรฐาน (5) ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ระดับมากที่สุดในเรื่อง วิทยากร และระดับมากในเรื่อง ผู้รู้และต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และการเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรม (6) แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เห็นด้วยในระดับมากในประเด็นการสนับสนุนการสร้างเครือข่าย โดยเน้นให้คณะกรรมการเกษตรกรรุ่นใหม่ได้ทำหน้าที่ (7) ปัญหาของเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้แก่ การลาออกจากงานประจำมาทำการเกษตรทำให้มีรายได้น้อยและไม่แน่นอน จึงท้อแท้หมดกำลังใจ ไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตได้เอง อีกทั้งถูกเอาเปรียบจากระบบการตลาดสินค้าเกษตร โดยมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานภาครัฐควรมีการส่งเสริมให้มีเครือข่าย เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เข้มแข็ง และมีระบบการตลาดสินค้าเกษตรภายในประเทศที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ เกษตรกรรุ่นใหม่ แนวทางการพัฒนาเกษตรกร จังหวัดเลย

Thesis title: Development Guidelines of the Young Smart Farmer in Loei Province

Researcher: Mrs. Nantiya Sritatjanta; **ID:** 2569001965;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor;

(2) Bumpen Keowan, Associate Professor; **Academic year:** 2014

Abstract

The objectives of this research were to study (1) general information of the young smart farmer, (2) socio-economic factors of the young smart farmer, (3) potentials of the young smart farmer, (4) developmental process of the young smart farmer, (5) factors affecting development of the young smart farmer, and (6) problems and suggestions on the development of the young smart farmers.

The population in this study was 30 young smart farmers who participated in the training course on the extension and development for young smart farmers in 2015 of Loei Province and they were still farmers. The data were collected by using an interviewed questionnaire and analyzed by computerized program. Statistical methodology included frequency, percentage, mean, standard deviation, maximum value, and minimum value.

The findings of this study were as follows: (1) most of the young smart farmer were male, with an average age of 33.94 years, married, finished upper secondary education or equivalence; and had farming experience of 10.30 years. (2) They were a volunteer or community leader, a client of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, and a member of a farmer group. They had received agricultural information from government officials, television, and facebook at the most level. The average occupied area was 37.53 rai (1 rai = 1,600 square meters) for rice, mixed, and para rubber plantation. The average household labor was 3.76 persons while an average hired labor within the community was 4.17 persons. The average farming income was 309,973.333 baht and the average non-farming income was 89,200.00 baht; the average family consuming and farming expenses were 91,600.00 baht and 84,933.33 baht respectively. They had debts at an average of 254,625.38 baht from the village fund. (3) The young smart farmers had potentials adhering to the indicators as assigned by Department of Agricultural Extension, the most ability in helping community and social activities continuously. (4) In the process of the young smart farmer development, at the first stage, they had perceived at much level on mixed farming in the agro-forestry system, and the second stage, the perception at much level was the standardized rice seed production. (5) Factors affecting the success of the young smart farmer development, at the most level was instructor, and at much level were the successful knowledgeable person and prototype, agricultural extensionist, and activity participation. (6) The developmental guideline for the young smart farmer, the perception at much level was the network support by young smart farmer committees. (7) The problems of the young smart farmer, they had resigned from non-farming occupation, less and uncertain income, that made their disheartenment; they couldn't manipulate the price of farming produces themselves; and they were taken advantage by the marketing system. They suggested that the government agency should strengthen young smart farmer network and organize quality marketing system for agricultural produces all over the country.

Keywords: Young smart farmer, Guideline for farmer development, Loei Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และ อาจารย์สุกัญญา อธิปอนันต์ ประธานกรรมการสอบ ที่กรุณาใช้เวลาให้คำปรึกษา แนะนำ และความช่วยเหลือต่างๆ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งอย่างยิ่งและขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง ขอขอบพระคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ตลอดระยะเวลาที่ข้าพเจ้าศึกษาอยู่ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณ Young Smart Farmer จากทั้ง 14 อำเภอของจังหวัดเลย ที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณข้าราชการเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆในจังหวัดเลย และทุกท่านที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงด้วยดี คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบให้แก่ Young Smart Farmer ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกท่านด้วยความเต็มใจยิ่ง

นนทยา ศรีทัดจันทา

สิงหาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	7
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้	11
แนวคิดเกี่ยวกับ Young Smart Farmer และการประเมินศักยภาพของ Young Smart Farmer ตามแนวทางของกรมส่งเสริมการเกษตร	18
สภาพทั่วไปด้านการเกษตรของจังหวัดเลย	22
ความเป็นมาของโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ของกรมส่งเสริมการเกษตร	22
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	39
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	40
การตรวจสอบแบบสัมภาษณ์	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล	45
การวิเคราะห์ข้อมูล	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคมและเศรษฐกิจของ Young Smart Farmer ในจังหวัดเลย	47
ตอนที่ 2 ศักยภาพของ Young Smart Farmer ตามคุณสมบัติของ Smart Farmer ก่อนและหลังการพัฒนา	64
ตอนที่ 3 กระบวนการส่งเสริม Young Smart Farmer ในปีงบประมาณ 2558	71
ตอนที่ 4 ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนา Young Smart Farmer	78
ตอนที่ 5 แนวทางการพัฒนา Young Smart Farmer	80
ตอนที่ 6 แนวทางการส่งเสริม Young Smart Farmer	88
ตอนที่ 7 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการส่งเสริม Young Smart Farmer	81
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	85
สรุปการวิจัย	85
การอภิปรายผลการวิจัย	90
ข้อเสนอแนะ	94
บรรณานุกรม	97
ภาคผนวก	102
ประวัติผู้วิจัย	120

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 แสดงพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดเลย ปี 56/57	23
ตารางที่ 3.1 รายละเอียดประชากร Young Smart Farmer ปี 2558 จังหวัดเลย	39
ตารางที่ 4.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล	47
ตารางที่ 4.2 ปัจจัยทางด้านสังคม	49
ตารางที่ 4.3 การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร	51
ตารางที่ 4.4 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ	56
ตารางที่ 4.5 จำนวนแรงงานด้านการเกษตร	58
ตารางที่ 4.6 รายได้ของครัวเรือนของเกษตรกร/ปี	60
ตารางที่ 4.7 ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของเกษตรกร/ปี	62
ตารางที่ 4.8 แหล่งสินเชื่อและสภาพหนี้สิน	63
ตารางที่ 4.9 ศักยภาพของ Young Smart Farmer จังหวัดเลย ตามคุณสมบัติของ ของการมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจของ Smart Farmer	64
ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นต่อกระบวนการส่งเสริม Young Smart Farmer ในปีงบประมาณ 2558 ระยะที่ 1	70
ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นต่อกระบวนการส่งเสริม Young Smart Farmer ในปีงบประมาณ 2558 ระยะที่ 2	73
ตารางที่ 4.12 ศักยภาพของ Young Smart Farmer จังหวัดเลย ตามคุณสมบัติของ Smart Farmer มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม	69
ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นต่อปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนา Young Smart Farmer	78
ตารางที่ 4.14 ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนา Young Smart Farmer	80
ตารางที่ 4.15 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริม Young Smart Farmer	81

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย 4

